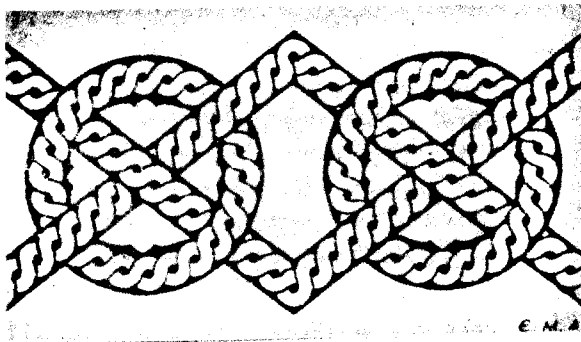

Οὕτω κατέλυσε τὸν βίον ὁ Θεόφιλος· σὺν αὐτῷ δὲ κατελύθη ὀριστικῶς καὶ ἡ μεταρρυθμίσις.

Ἐξηγήσαμεν ἤδη διὰ μακρῶν διατί ἀπέτυχε τὸ μέγα τοῦτο ἔργον. Ἄλλ' ὅσα καὶ ἂν ἀπέτυχε κατέλειπε ἴχνη πολλὰ ἐν τε τῷ πνευματικῷ καὶ ἐν τῷ πολιτικῷ τοῦ ἔθνους βίῳ, ὡς προὑπεδείξαμεν καὶ ὡς θέλει ἀποδειχθῆ ὑπὸ τῶν πραγμάτων αὐτῶν κατὰ τε τὸ ὑπόλοιπον τοῦ παρόντος τόμου καὶ μάλιστα καθ' ἅπαντα τὸν ἐπόμενον τέταρτον τόμον. Δὲν ἀπέβη λοιπὸν ὅλως ἀτελέσφορον τὸ ἐπιχείρημα καὶ πλὴν τούτου περιεποίησεν ἐξαιρετον ἱστορικὴν τιμὴν εἰς τὸν μέσον τοῦ Ἑλληνισμοῦ αἰῶνα.

Ὁ ἀναγνώστης ἤξεύρει ὅτι οἱ βασιλεῖς τῆς μεταρρυθμίσεως εἶχον προσλάβει σύμμαχον ἐν τῷ ἔργῳ τὸ ὁποῖον διεξήγον τὴν τολμηροτάτην τῶν Παυλιανιτῶν αἵρεσιν διὰ τὴν μέχρι τινὸς συγγένειαν τῶν φρονημάτων αὐτῶν πρὸς τὰ δόγματα τῆς ἐπισήμου μεταρρυθμίσεως. Οἱ δὲ Παυλιανῖται εἶναι, κατὰ τὸν Γίββωνα, οἱ μεταδόντες εἰς τὴν Ἑσπερίαν τὰ πρῶτα σπέρματα τῆς μεγάλης ἐκκλησιαστικῆς καινοτομίας, ἧτις μετὰ μακροῦς καὶ φονικωτάτους ἀγῶνας ἐθριάμβυσεν ἐπὶ τέλους ἐν Γερμανίᾳ, ἐν ταῖς Σκανδιναυικαῖς χώραις καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ (Κεφ. Ε', Βιβλ. Ι' τοῦ παρόντος τόμου). Περὶ τῶν Παυλιανιτῶν τούτων Ἰδοῦ τί λέγει ὁ Μακώλαι, ἀκριβολογῆσας πλείοτερον τοῦ μεγάλου ἱστορικοῦ τῆς προηγουμένης ἑκατονταετηρίδος. Οἱ Ἕλληνες ἔσφζον πάντοτε τὴν ἐξαιρετον εὐφυΐαν καὶ τὸ ζητητικὸν πνεῦμα τῶν πατέρων αὐτῶν καὶ ἠδύνατο πάντοτε ν' ἀναγινώσκωσι τὰ τελειότατα τῶν ἔργων τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος καὶ ὠμίλου πάντοτε τὴν ἰσχυροτέραν καὶ εὐκαμπτοτέραν τῶν ἀνθρωπίνων γλωσσῶν, συνεπήγοντο εἰς τὰς ἀγορὰς τῆς Ναρβώννης καὶ τῆς Τολώσσης μετὰ τῶν ἀρωμάτων, τῶν μεταξωτῶν καὶ τῶν ἄλλων ἐμπορευμάτων τῆς Ἀνατολῆς θεωρίας τολμηρὰς καὶ ἀγχίνους, αἵτινες ἦσαν ὅλως ἀγνωστοὶ εἰς τοὺς ἀμαθεῖς Ἑσπερίους. Ἐντεῦθεν δὲ ἡ παυλιανικὴ θεολογία, ἐν ἣ πολλὰ δοξασίαι τῶν νεωτέρων καλβινιστῶν ἀνεμιγνύοντο μετὰ τῶν δοξασιῶν τῶν πάλαι Μανιχαίων, διεδόθη τάχιστα καθ' ἅπασαν τὴν Προβηγκίαν καὶ τὴν Λαγγεδόκην. Καὶ τὴν αὐτὴν θεολογίαν διέδωκαν βραδύτερον οἱ Παυλιανῖται, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, εἰς τὴν Βοημίαν.

Τοιοῦτότρόπως ὁμιλεῖ περὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῶν χρόνων ἐκείνων ὁ δαιμονιώτερος τῶν νεωτέρων ἱστορικῶν.

Κόσμημα φατνώματος τόξων ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ

